

DE POSTERIJEN TE LICHTERVELDE

Luc Kinds

Guido Haesaert

Hoewel reeds lang vóór de officiële postdienst bestond, moet één of andere vorm van postverkeer bestaan hebben, doch het is voor Lichtervelde, net als voor vele andere minder belangrijke gemeenten, die geen administratief of industrieel centrum waren, zeer moeilijk hier iets van terug te vinden:

- het briefverkeer was uiterst miniem. Men dient zich slechts even af te vragen hoeveel mensen konden lezen en schrijven.
- hoeveel van wat er dan al geschreven werd, is heden nog bewaard gebleven?

Tenandere, vóór het jaar 1836, het jaar van de indienststelling van de landelijke postdienst, bestaan geen postmerken van Lichtervelde, en moet de herkomst van de brief blijken uit de inhoud ervan.

In ieder geval moet er reeds lang een elementaire vorm van uitwisseling van brieven bestaan hebben. Dit vinden we bevestigd in een publikatie van de hand van C. Sintobin "Bijdragen tot de geschiedenis van Lichtervelde", waarin sprake is van de herberg "De Posterij" op de Markt, die de halteplaats was van de postwagens, die brieven, mensen en vrachten vervoerden eer dat de spoorweg bestond.

Vóór de inrichting van de postdienst door de Staat, was het zo dat de brieven, met de voerlui of "messagiers" medegegeven of afgehaald werden naar of van de weinige toendertijd bestaande postkantoren.

DE LANDELIJKE POST

In 1836 wordt de postdienst, tot dan toe beperkt tot die gemeenten waar een postkantoor bestond, uitgebreid tot alle gemeenten van het Rijk, wat inhield dat in iedere gemeente dagelijks een uitreiking zou plaatshebben, en dat de bus iedere dag zou gelicht worden. Als gevolg daarvan werd in iedere gemeente één of meerder postbussen geplaatst.

Voor wat Lichtervelde betreft bevond de eerste postbus zich vermoedelijk in de Neerstraat. Dit leiden we af uit een antwoord van het gemeentebestuur op een vraag van de arrondementskommissaris naar de plaatsing van de bus, dit naar aanleiding van het in voege brengen van een nieuw model van bus. Dit antwoord luidde als volgt:

Lichtervelde, le 1er Aout 1846

Monsieur,

... nous désignons la maison communale actelle située à la grande place de cette commune pour l'emplacement de la nouvelle boîte aux lettres.

En outre nous vous informons que la boîte actuelle se trouve fixée contre le mur de l'ancienne maison communale, rue bassen où une ouverture a été pratiquée pour l'emplacement du couloir, qui au besoin pourrait être conservée.

... hieruit besluiten we dat de postbus (vermoedelijk de eerste) zich bevond aan het oud gemeentehuis in de Neerstraat, en dat dit laatste intussen overgebracht was naar de Markt, en werd voorgesteld voor het plaatsen van de nieuwe postbus, wat in overeenstemming was met de wens van de Minister om de bussen zoveel mogelijk aan officiële gebouwen of kerken te plaatsen.

Uit hogervermelde passage vernemen we ook iets ovder de postbus zelf: er werd een opening gemaakt in de muur, waarin de brieven werden geworpen die dan in een kast vielen, die slechts van binnen in het gebouw kon worden geopend. De nieuwe postbussen (vanaf 1846) werden op de muur aangebracht, en werden van buiten geopend.

Lichtervelde behoorde samen met de omliggende gemeenten Aartrijke, Handzame, Lichtegeem, Koekelare en Kortemark tot het postkanton Torhout -waar pas op 09/04/1835 een postkantoor werd geopend. Dit betekende dat een postbode uit Torhout de briefwisseling in deze landelijke gemeenten uitreikte, en de postbus lichtte en de brieven, voor zover hij ze niet op zijn ronde kon bedelen, meenam naar het kantoor Torhout waar de datumstempel werd aangebracht, en vanwaar ze verder werden verzonden.

Teneinde de herkomst van de brieven te kunnen nagaan bevond zich in iedere landelijke brievenbus een stempeltje, gewoonlijk een drukletter in cirkel. De postbode moest bij het lichten van de bus een stempelafdruk aanbrengen op de erin gedeponeerde brieven en eveneens op zijn reisbrief. Het postmerk voor Lichtervelde was een T in cirkel zodat we kunnen stellen dat dit de eerste officiële poststempel van Lichtervelde was.

Het hoeft niet gezegd dat een afdruk van deze stempel op brieven, om de in de inleiding reeds vermelde redenen, momenteel nog zeer moeilijk terug te vinden is.

In alles wat we tot hiertoe hebben vermeld moet ermee rekekening gehouden worden dat nog geen postzegels bestonden, en dat het port werd betaald door de bestemming. Anders wordt het wanneer op 01/07/1849 de postzegels worden ingevoerd. Van dan af dienen de brieven gefrankeerd te worden door de afzender, en om te beletten dat dezelfde zegel een tweede maal zou gebruikt worden, moet deze worden geannuleerd door middel van een stempelafdruk. Voor wat de briefwisseling uit onze gemeente betreft, verandert er eigenlijk weinig, voor zover het briefwisseling betreft voor andere gemeenten: de postbode moest er de postbusstempel op aanbrengen, en de zegels werden vernietigd in het kantoor Torhout, waar ook de datumstempel werd aangebracht.

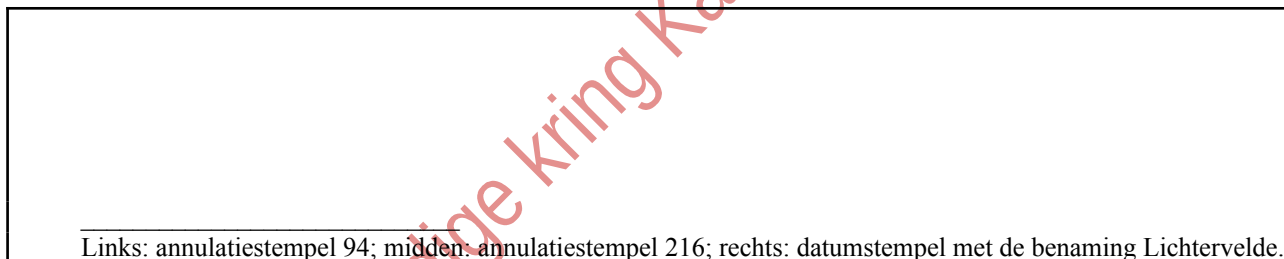
Wanneer het echter briefwisseling betref, voor de eigen gemeente ging de bode, naast het

aanbrengen van de postbusstempel T (in cirkel) de zegels vernietigen met een zogenaamde *rurale stempel* die hij bij zich had. Het gaat hier om een ronde stempel bestaande uit 14 of 18 horizontale lijnen.

EEN EIGEN KANTOOR TE LICHTERVELDE

In 1859 krijgt Lichtervelde zijn eigen kantoor. Het was een distributiekantoor, wat in onze huidige terminologie zou overeenkomen met een onderontvangerij. De opening ervan gebeurde op 10/09/1859. Een distributiekantoor, in tegenstelling met een perceptiekantoor, of ontvangerij, waarvan het afhankelijk was, had slechts beperkte wekingsmogelijkheden.

Van dan af kunnen we datumstempels terugvinden met de benaming Lichtervelde. Daarnaast beschikte het kantoor ook over een stempel voor het annuleren van de zegels. Het betrof hier een ronde stempel met 18 verticale lijnen met middenin het nummer 94. Vanaf 1864 verdwijnen de lijnenstempels en worden ze vervangen door ruitvormige puntenstempels. Hier kreeg Lichtervelde het nummer 216 toegewezen. Jammergenoeg konden we van beide typen stempels geen duidelijke afdruk tonen, daar onze eerste zegels, hoewel mooi van gravure, blauw en bruin van kleur waren, met daarbij een zwarte stempelafdruk die dan nog niet altijd zeer zuiver was- wat maakt dat het geheel moeilijk voor reproductie in aanmerking komt.

Links: annulatiestempel 94; midden: annulatiestempel 216; rechts: datumstempel met de benaming Lichtervelde.

Op 01/01/1870 wordt het kantoor Lichtervelde bevorderd tot perceptiekantoor of ontvangerij, zodat van dan af aan, en dit tot op heden een volwaardig kantoor bestaat in onze gemeente, waar het publiek voor alle postale verrichtingen terecht kan.

Hierbij dienen we nog te vermelden dat het kantoor Lichtervelde van bij zijn oprichting in 1859 de postbedeling en het lichten van de landelijke bus te Zwevezele overnam van het kantoor Tielt, en dit tot in 1876, wanneer ook Zwevezele een eigen kantoor kreeg.

DE LICHTERVELDSE POSTMEESTERS

Hieronder geven wij de namen van diegenen die de postdienst te Lichtervelde hebben geleid. Vóór 1905 hebben wij geen gegevens. Enkel weten we dat in 1884 dhr. Anseeuw ontvanger was. Vanaf 1905 tot op heden waren volgende personen postmeester, of deden als dusdanig dienst:

GEWONE DATUMSTEMPELS GEBRUIKT TE LICHTERVELDE

Bij dit kort geschiedkundig overzicht kunnen we ook een overzicht geven van de verschillende datumstempels die in de loop der postgeschiedenis in Lichtervelde in gebruik waren of zijn.

1. Het eerste type datumstempel, was in gebruik vanaf 1859 tot 1864:

3-S

2. De dubbelringstempel, in gebruik vanaf 1864 tot ongeveer 1878:

22

3. De enkele-ringstempel; men onderscheidt 3 types:

Heemkundige kring Karel Van de Poele

3.a. type 1870 (6-M betekent 6 uur 's morgens, 8-S staat voor 8 uur 's avonds)

Cyrille Debaillie

3.b. type 1897 (6-7 betekent tussen 6 en 7 uur 's morgens, 19-20 staat voor tussen 7 en 8 uur 's avonds)

Cyr. Debaillie

Heemkundige kring Karel Van de Poele

3.c. type 1910, de maand staat in romeinse cijfers.

Cir. Debaillie

4. Grootrondstempels (Ø 28 mm); men onderscheidt terug 3 types:

4.a. type 1910, waarbij het jaartal enkel met de laatste 2 cijfers aangeduid wordt. In Lichtervelde wordt alleen 18 en 19 gevonden, steeds met foutief aantal puntjes (6 ipv. 7)

Censure Militaire

Heemkundige kring Karel Van de Poele

4.b. type 1920/1921; het jaartal is voluit geschreven en er zijn nog steeds 6 ipv. 7 punten. Dit stempeltype duikt in de tweede helft van de veertiger jaren terug op, nu met 5 ipv. 7 punten.

Longines

1554

4.c. Grootrondstempel, de puntjes zijn vervangen door een driehoekje.

Télégramme

strook

Heemkundige kring Karel Van de Poele

5. Raddatumstempels, met deletters A-A / B-B / C-C. Dit stempeltype is in gebruik vanaf de beginjaren '50 tot einde der jaren '70. De types A-A en B-B zijn loketafstempelingen, het type C-C was voor inwendig gebruik.

335

Fr.

De Smet

Roeselare

5. Rolstempel, dit type is nog steeds in gebruik.

Aan mr...

Heemkundige kring Karel Van de Poele

6. Stempels met postnummer. Dit type werd reeds opgemerkt met de letters A / B / C. Er is een duidelijk onderscheid tussen type A en B - C. Deze stempels zijn heden in gebruik.

type A

Type B

Type C

Heemkundige kring Karel Van de Poele